

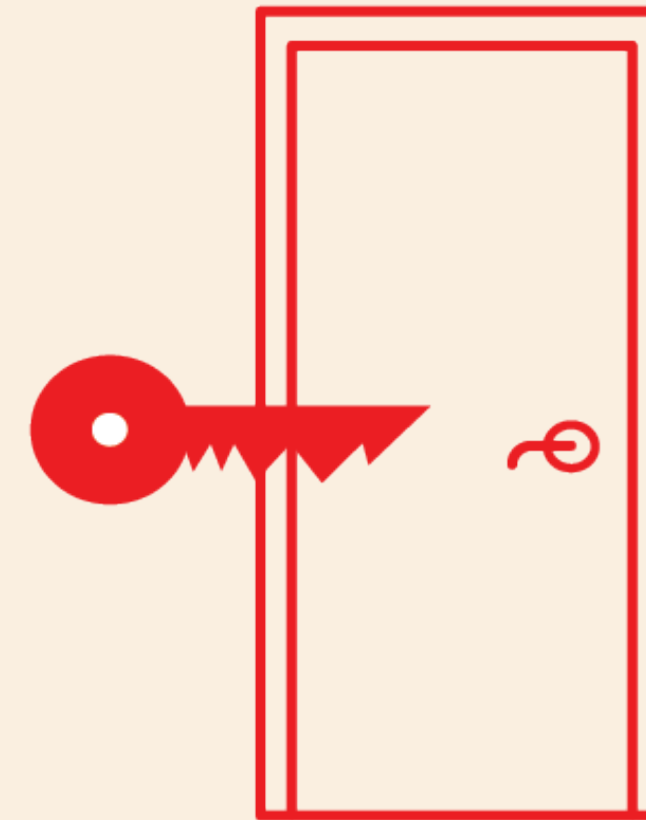
LEIEBOERSAMVIRKE

en modell for allmennboliger i
Norge

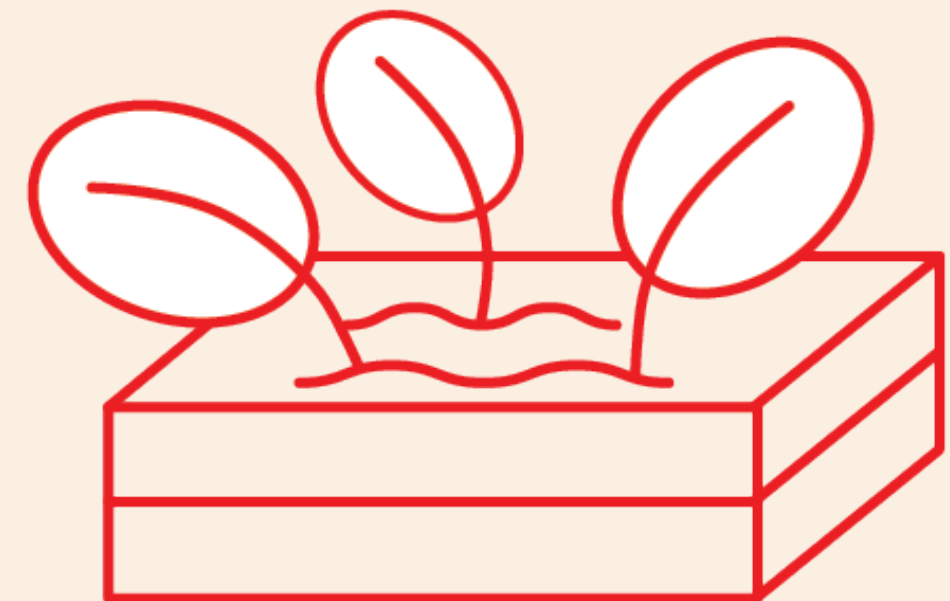
innhold

- hva og hvorfor?
- felles forvaltning
- modellen
- beboermedvirkning
- eksisterende aktører
- juridisk handlingsrom
- hvordan oppnå rimelige leier?

hva er leieboersamvirke?

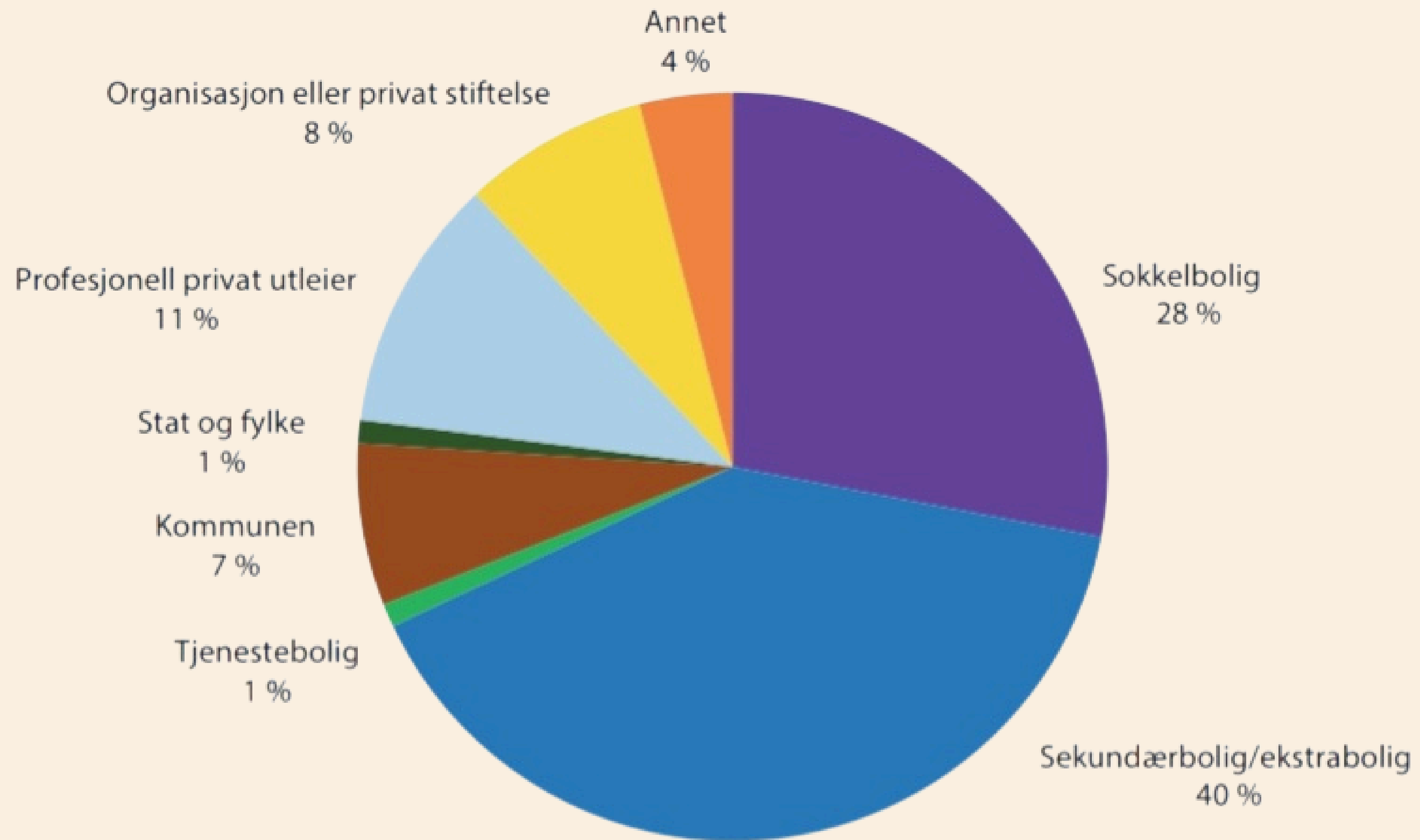
- en modell for ikke-kommersielle utleieboliger med utgangspunkt i samvirkeloven
- rimelige, trygge og langsiktige leieboliger med et innebygd beboerdemokrati
- modellen har blitt utviklet over flere år
- forprosjektet ble finansiert av Kommunal- og distriktsdepartementet
- hovedrapporten og veilederen er finansiert av Husbanken

hvorfor leieboersamvirke?

- høye eie- og leiepriser i pressområder
- kommersielle- og sekundærboligutleierye trekker seg ut av markedet i stort monn
- mangel på leieboliger i sentrale og ikke-sentrale strøk
- utrygge boforhold i leiesektoren
- økende antall leieboere og langtidsleiere
- en ikke-kommersiell leiesektor vil kunne motvirke markedssvingninger i leiesektoren og øke boligforsyningen også i nedgangstider
- Leieboerforeningen ønsker å skape et alternativ bestående av trygge, rimelige og langsiktige leieboliger

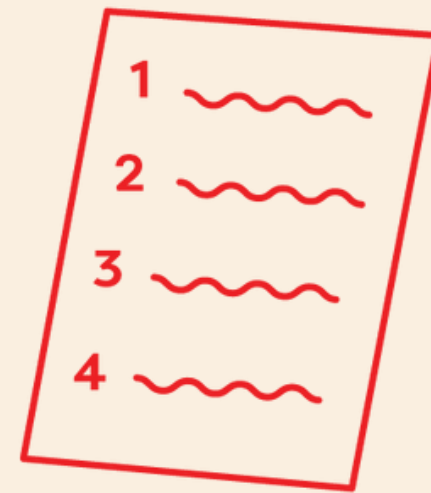

felles forvaltning - commons

allmenne boliger

housing commons
common property regime

Elinor Ostrom

common pool resource
designprinsipper for robust kollektiv
ressursforvaltning

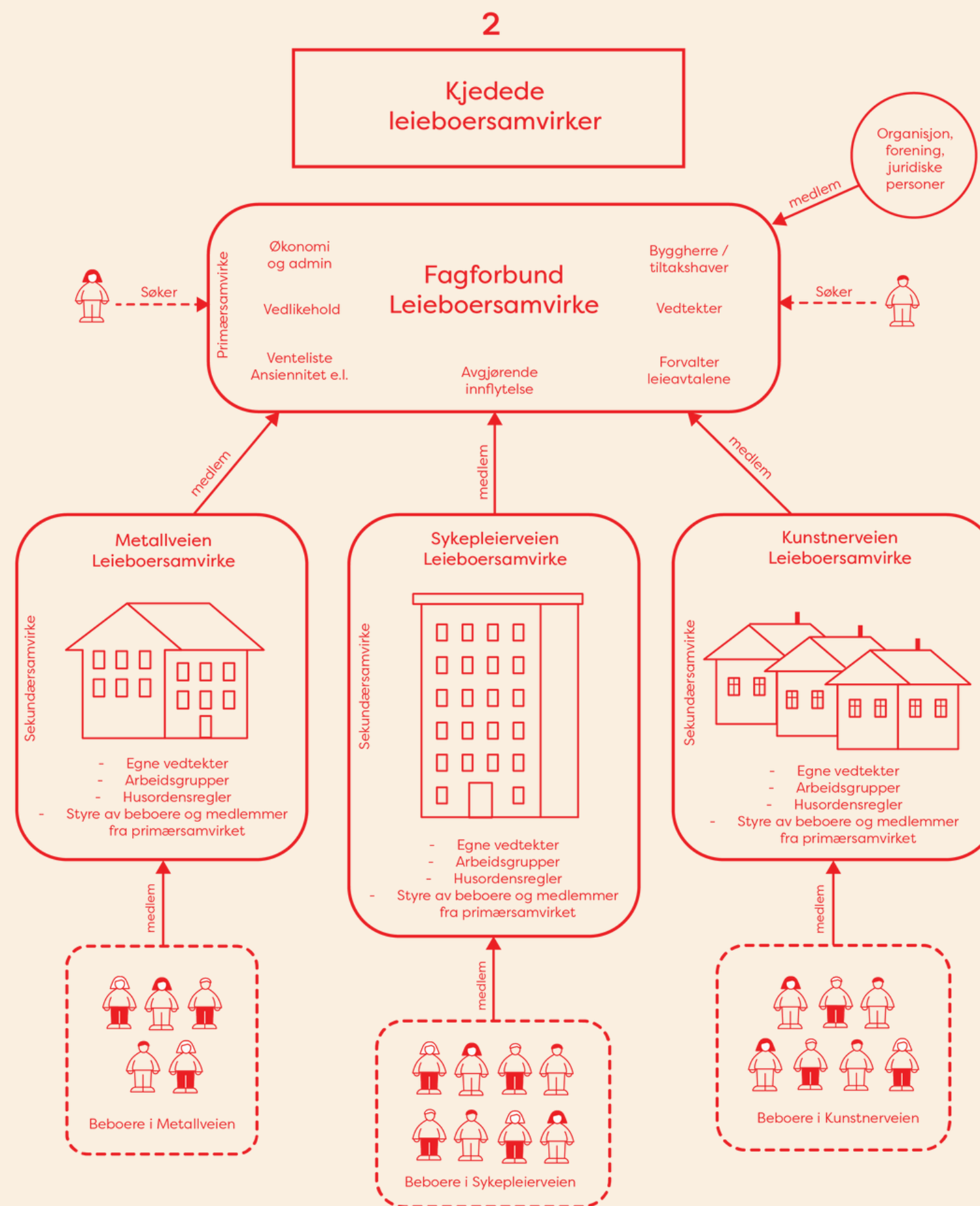
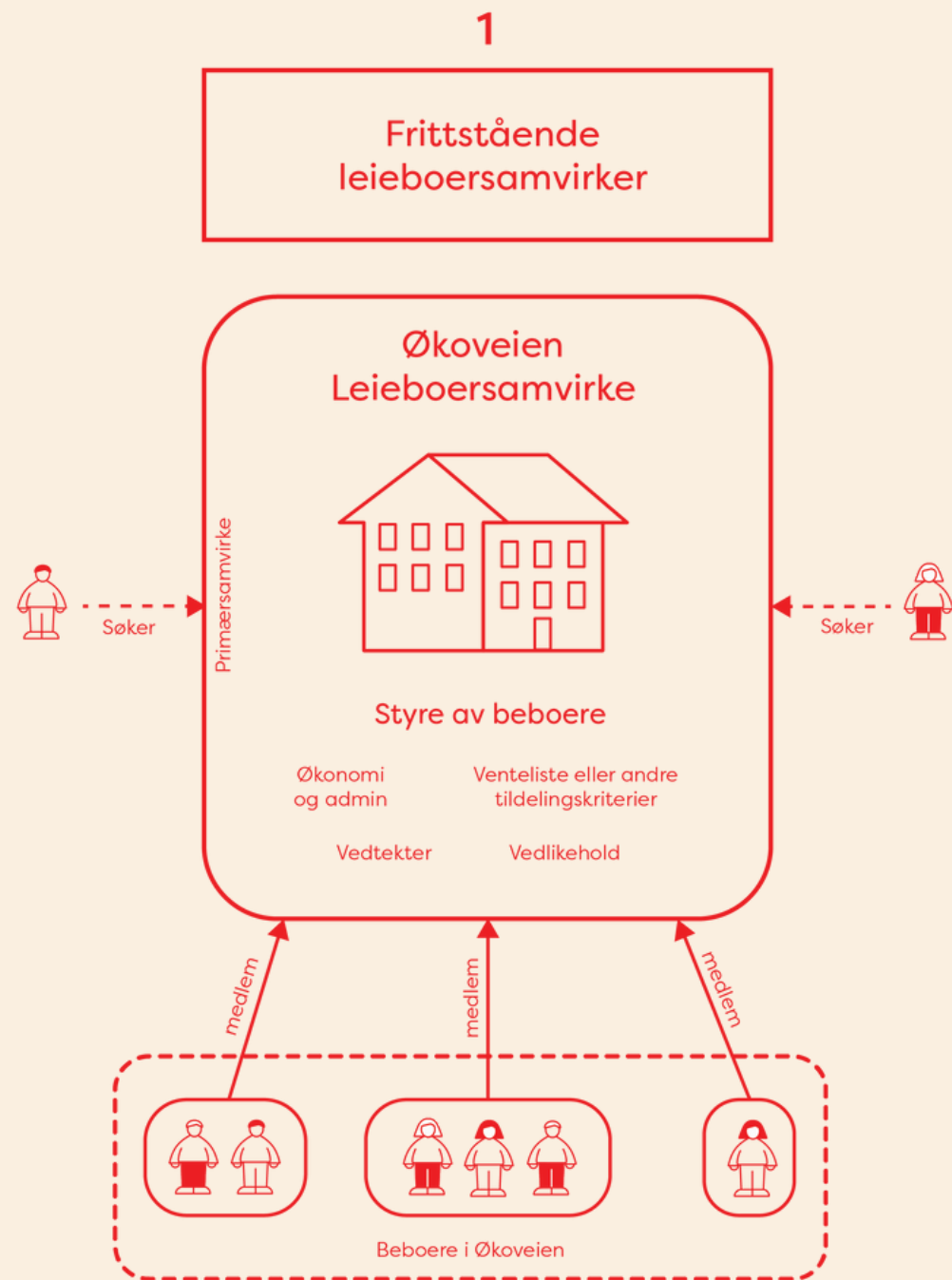
beboermedvirkning

prinsippene sørger blant annet for beboernes
medvirkning inn i egne boforhold

modellen

en ikke-kommersiell leiemodell med stor grad av beboermedvirkning

samvirkeforetak (SA)	boligmodellen organiseres som et samvirkeforetak (SA). Modellen utformes i et juridisk handlingsrom mellom obligasjonsleilighet (som ikke lengre er lov) og borettslagsmodellen (som ikke lengre er ikke-kommersiell).
kjedede leieboersamvirker	kjedede leieboersamvirker er organisert i et primærsamvirke og et eller flere sekundærsamvirker. Boligprosjektene er sekundærsamvirker, mens primærsamvirket er en organisatorisk enhet med avgjørende innflytelse over sekundærsamvirket. Primærsamvirket er byggherre/tiltakshaver.
frittstående leieboersamvirker	enkeltstående leieboersamvirker som ikke er tilknyttet andre samvirker i en organisatorisk kjede. Oppgavene som i kjedede tilfaller primærsamvirket, tilfaller her styret i det frittstående eller beboerne i fellesskap. Kanskje mest egnet for en fremleiemodell
eiermodell	eiermodellen innebærer at leieboersamvirke eier eiendommene de leier ut til sine medlemmer. Vi anbefaler i hovedsak eiermodellen, da vi anser at denne formen vil gi best mulighet til å tilby langsiktige og trygge boforhold for medlemmene.
fremleiemodell	fremleiemodellen innebærer at leieboersamvirke leier hele eiendommen av en tredjepart, og fremleier boenhetene til sine medlemmer. Aktuell tredjepart kan være en kommune med ubebodde bygningsreserver.
dansk allmennboligsektor	vi har vurdert overførbarhet fra den danske modellen for allmennboliger, til en norsk samvirkemodell

beboermedvirkning

medbestemmelse fra beboerne er bakt inn i modellen

organisatorisk

- leieboersamvirket innebærer en kollektiv forvaltning av eiendommene, hvor det juridiske eierskapet ligger i samvirket selv, og forvaltes av medlemmer og vedtekter.
- sekundærsamvirkene danner lokale styrer som har ansvar for den daglige organiseringen, og utarbeider husordensregler, og forslag til budsjetter og vedlikehold.
- primærsamvirket har avgjørende innflytelse over sekundærsamvirkene og kvalitetssikrer budsjetter og plan for vedlikehold, samt inngår avtaler med eksterne tilbydere av varer og tjenester.

sosialt

- langsiktighet i form av tidsubestemte leieavtaler hvor man kan bli boende så lenge man ønsker det, gir beboerne insentiver til å investere (emosjonelt og materielt) i og ta vare på boligen.
- en trygg og langsiktig bolig legger til rette for følelser av tilhørighet og eierskap, og gir insentiver til å delta i bomiljøet og styringen av den daglige organiseringen.
- husordensreglene som beboerne kommer fram til skal regulere blant annet bruk av fellesarealer, og bør utarbeides på bakgrunn av beboersammensetning og kvaliteter ved bygningsmassen.

eksisterende aktører

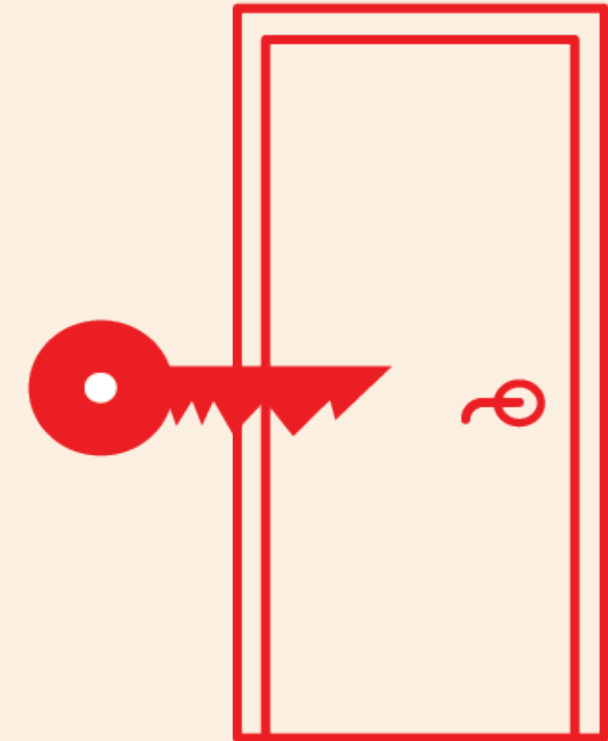
vi har vurdert et knippe med det vi anser som relevante eksisterende aktører for utvikling og drift av leieboersamvirke, og som har vært i kontakt med

vi presiserer at ingen aktører har forpliktet seg til noen form for videre handling

medlemsorganisasjon fagbevegelsen	<ul style="list-style-type: none"> • historisk kobling til boligsaken - motiv og mulighet • boligpriser overstiger lønnsvekst for mange medlemmer • attraktiv medlemsfordel med rimelig bolig nær arbeidsmarked
interessepolitisk medlemsorganisasjon	eksempler: <ul style="list-style-type: none"> • Pensjonistforbundet - tilpassede boliger, sosialt fellesskap, frigjøre bundet boligkapital • organisasjoner som representerer husholdninger med funksjonsnedsettelse - mangel på tilgjengelige boliger i markedet
ideelle velferdsaktører	<ul style="list-style-type: none"> • vi har tatt utgangspunkt i avkommersialiseringsutvalgets definisjon, med en påpekning om at boligaktiviteten i seg selv må være ikke-kommersiell. • kan ikke være kommersiell boligaktivitet for å finansiere andre sosiale formål.
ideelle velferdsaktører eksempel	Frelsesarmeen: <ul style="list-style-type: none"> • Tiltak Familiebosatt - gir bistand til utsatte barnefamilier til anskaffelse av leiebolig. • Feas - Frelsesarmeens boligselskap
kommuner	<ul style="list-style-type: none"> • vi har vurdert tre ulike sentralitetsklasser • omsorgsboliger for eldre • samarbeid med ikke-kommersielle aktører/ideelle velferdsaktører - gjennom en form for tilvisningsavtale

juridisk handlingsrom og begrensninger

- mellom obligasjonsleilighet og borettslag
- vedtektsfrihet - fravikelige regler i samvirkeloven
- vedtekter regulerer ikke-kommersialitet
- ingen utdeling til medlemmer av samvirkets egenkapital
- kan ikke omdannes til aksjeselskap, eierseksjonssameie eller borettslag

leieboersamvirke

et regneeksempel

vi ser på et tenkt byggeprosjekt med 20 leiligheter på 58 kvm

Byggekostnad per kvm - 35 000

Oslo - Skien - Seljord

Per kvm			
Tomtekost	20 000	- 5 000	- 2 000
Byggherrekost	8 500	- 6 500	- 6 500
Rekkefølgekrav	3 000	- 2 000	- 2 000
Finans/admin	8 000	- 4 000	- 4 000
Sum per kvm	74 500	- 52 500	- 49 500

Mer finansiering i Husbanken (85%) og privat bank (15%). Gitt at husleia stiger med KPI hvert år. KPI antas å være 4% de første 10 årene og deretter 2 prosent.

Husleie per mnd 25 668 - 19 087 - 18 190

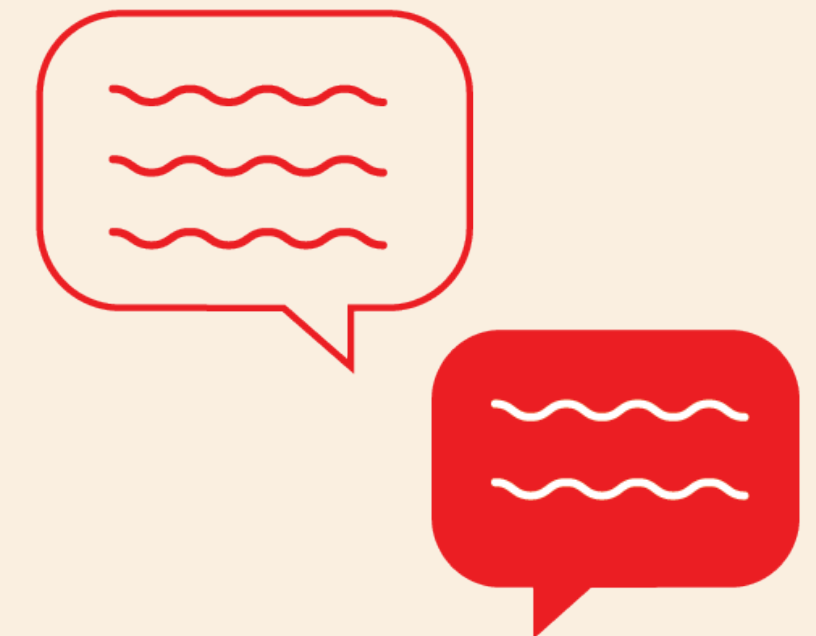
Hva er rimelig husleie?

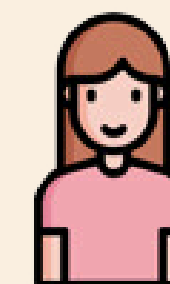
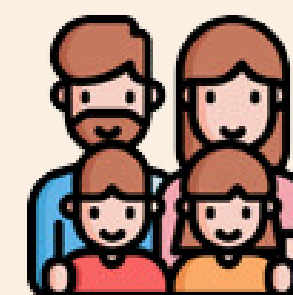
Oslo - Skien - Seljord
25 668 - 19 087 - 18 190

Gjennomsnittlig husleie pr mnd (SSB)
15 418 - 9 087 - 7 733

Rettferdig husleie
??? - ??? - ???

Hvor skal arbeidsfolka bo?

Husholdningsinntekt <i>etter</i> skatt	739 500	320 030
– Alminnelig forbruk	512 270	164 480
Maksimalt husleie per mnd	16 436	12 129
Differanse Oslo	- 9 232	- 13 539
Differanse Skien	- 2 652	- 6 958
Differanse Seljord	- 1 754	- 6 061

virkemidler

how low can you go?

rentefradrag	dersom du eier en bolig får du skattefradrag for renteutgiftene dine tilsvarende 22%. Dette er en fordel leietakere i all hovedsak går glipp av. Det finnes imidlertid en særordning for borettslag som bør utvides til også å gjelde leieboersamvirker.
tomtefeste	tomteprisene utgjør en betydelig del av byggekostnadene, henholdsvis 27, 9,5 og 4% i Oslo, Skien og Seljord. Tomtefeste beregnes med festerente på 3,3%.
fullfinansiering i husbanken	det bør være mulig med fullfinansiering siden leieboersamvirket har en boligsosial profil, er allmenntilgjengelig, og dessuten svært lønnsomt på sikt. Det er svært lav risiko forbundet med prosjektet.
nedbetalingstid	vanlig nedbetalingstid er 30 år, men Husbanken gir opptil 50 års nedbetalingstid til f.eks. studentboliger og kommersielle utleieboliger med tilvisningsrett. Som ikke-kommersiell aktør bør Husbanken kunne tilby forlenget nedbetalingstid til leieboersamvirke.
avdragsfrihet	Husbanken kan i noen tilfeller gi avdragsfri periode i startfasen av låneforholdet. I følge forskrift om lån fra Husbanken er avdragsfrihet mulig i tilfeller der låntakers betalingsevne blir midlertidig forverret, eller om det er gode utsikter for inntektsøkning i nærmeste framtid.
tilskudd 20%	Husbanken gir tilskudd til bygging av kommunale boliger. I gjennomsnitt ligger dette på 25% i 2018-2022.

	Oslo	Skien	Seljord
husleie UTEN virkemidler 25 668		19 087	18 190
husleie med virkemidler 13 578		11543	10 741
--		--	--
småbarnsfamilien 2 585		4 892	5 695
singelhusholdning - 1 449		586	1 388

forslag til ny låneramme i Husbanken

tiltak etter effekt på husleia

50 års nedbetalingstid --> 20%

---

avdragsfrihet de første 8 årene --> 19%

---

rentefradrag --> 14%

---

tilskudd på (15%) 20% --> (10%) 14%

---

fullfinansiering i Husbanken --> 2%

---

tomtefeste --> 5%
